

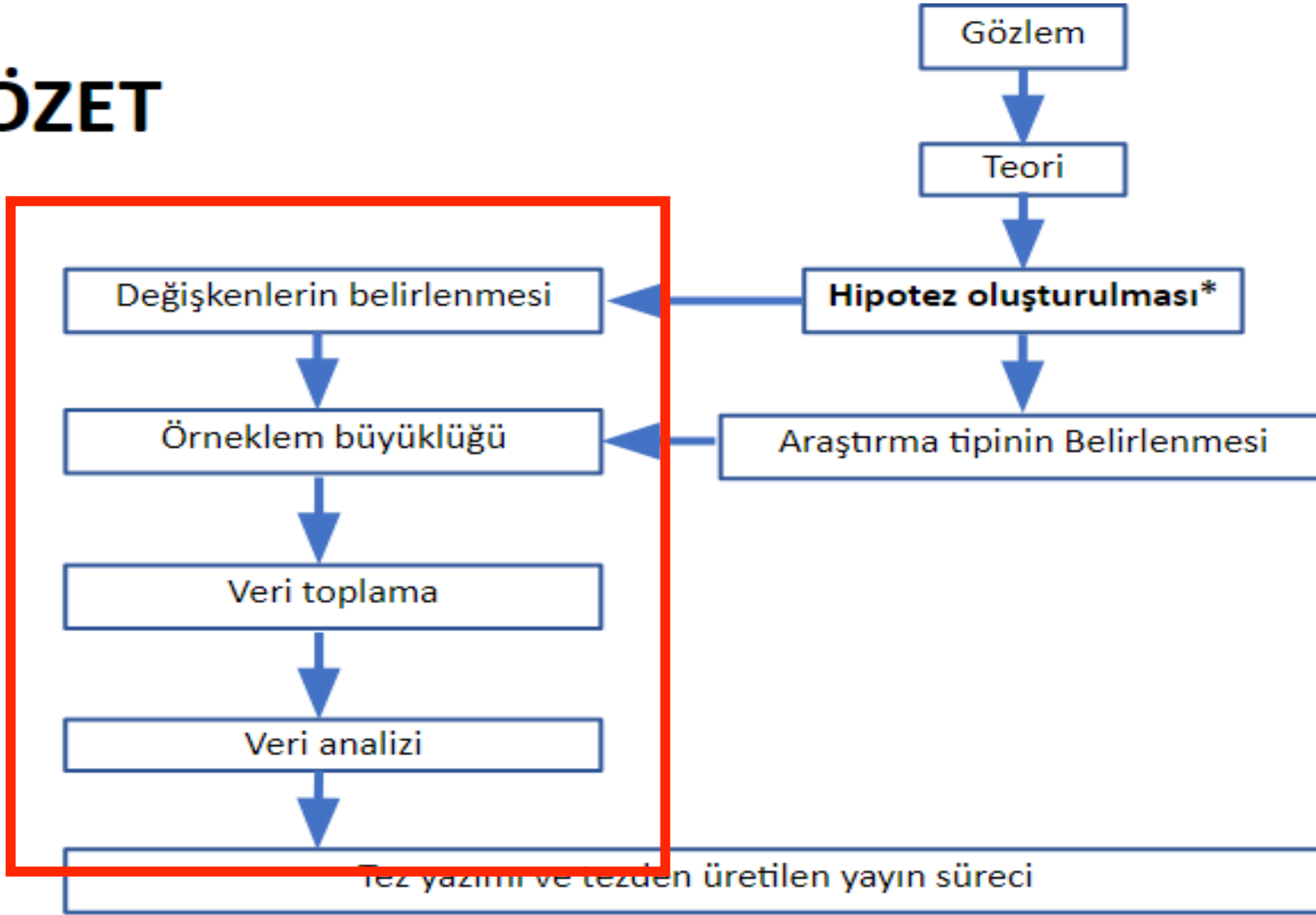
Araştırma Yöntemi

Dr. Pınar KIRAN

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi

Epidemiyoloji Bilim Dalı

ÖZET

Değişkenler

Bağımsız değişken
Etken
Faktör

Bağımlı değişken
Sonuç

- Yaş
- Cinsiyet
- Komorbiditeler
- Sosyoekonomik durum
- İmmunsupresyon

- Mortalite
- Hastaneye yatış
- Klinik başarı
- YBÜ'ne yatış
- Nüks/Relaps

Karıştırıcı-Confounding

Örnekleme

- Bir evrenin tamamını temsil etmek üzere evrenin bazı üyelerinin seçilme işlemi
- Kişi, yer, zaman özelliklerine göre evreni temsil etmeli
- Çalışmanın tasarımına göre uygun büyüklükte
- Olasılıklı seçim yöntemi ile belirlenmiş

Örnekleme Yöntemleri

- Olasılıklı ÖY

- Evrendeki her birimin hesaplanabilir bir seçilme olasılığı vardır
 - Basit rastgele
 - Sistematik
 - Tabakalı
 - Çok aşamalı
 - Küme

- Olasıksız ÖY

- Evrendeki birimlerin seçilme olasılığı bilinmez
 - Kota
 - Kartopu
 - Amaçlı
 - Uygunluk
 - Gönüllülük

Basit Rastgele Örnekleme

- Rastgele sayılar tablosu
- Evrenin homojen olması ve tüm bireylerin listelenmesi gerekir
- Sorunlar
 - Evrendeki kişi sayısının fazla olması
 - Dağınık yerleşmedeki bireylerin listelenmesi

Basit Rastgele Örnekleme

- 900 kişilik evren
- 80 kişi örnek belirleme

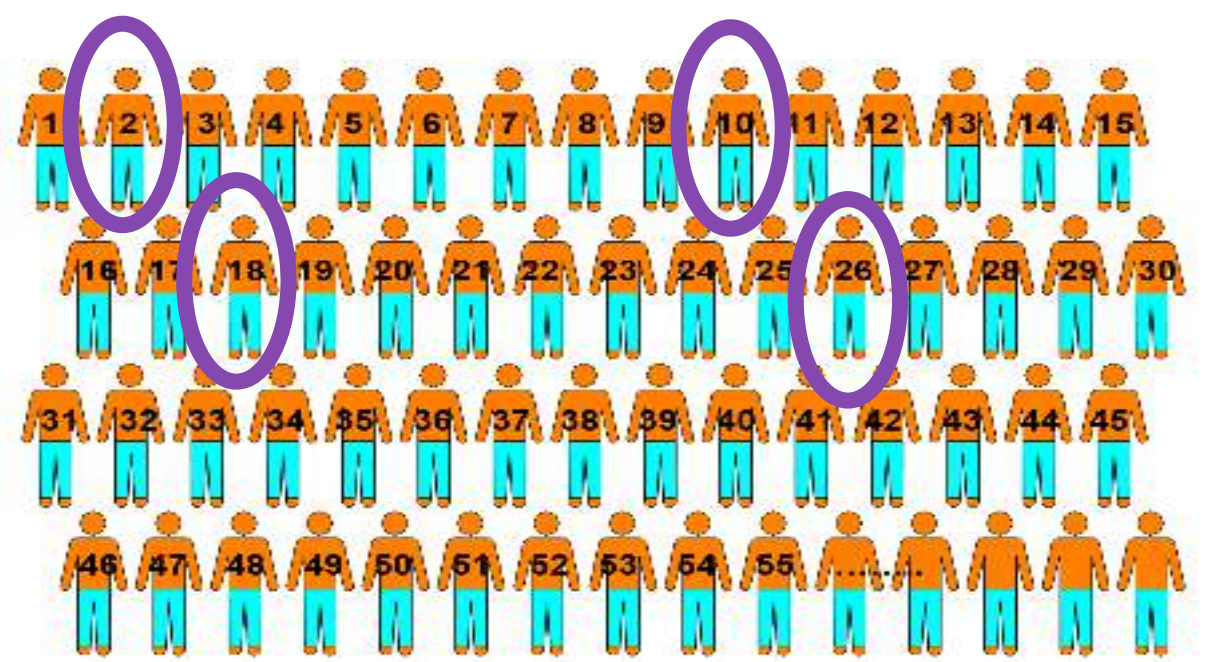

75061	37674	26320	75100	10431	20418	19228	91792
76831	58678	87054	31687	93205	43685	19732	08468
66558	37649	08882	90870	12462	41810	01806	02977
33266	66583	60881	97395	20461	36742	02852	50564
12032	51414	82384	38370	00249	80709	72605	67497
14063	93104	78483	72717	68714	18048	25005	04151
41701	73117	33242	42314	83049	21933	92813	04763
38605	29341	80749	80151	33835	52602	79147	08868
64516	17971	48478	09610	04638	17141	09227	10606
13015	72907	00431	45117	33827	92873	02953	85474
12138	53010	94601	15838	16805	61004	43516	17020
38224	29301	31381	38109	34976	65692	98566	29550
31199	92558	68368	04985	51092	37780	40261	14479
86210	11808	12841	45147	97438	60022	12645	62000
04689	87130	79225	08153	84967	64539	79493	74917
84987	28759	19177	14733	24550	28067	68894	38490
21283	07044	92729	37284	13211	37485	10415	36457
33226	55903	31605	43817	22250	03918	46999	98501
71168	57609	91510	77904	74244	50940	31553	62562
50414	31966	87912	87154	12944	49862	96566	48825
27429	72918	08457	78134	48407	26061	58754	05326
62966	12468	20245	14015	04014	35713	03980	03024
71020	17265	41598	64074	64629	63293	53307	48766
54714	02401	63228	26831	19386	15457	17999	18306
09834	11333	68431	31706	26652	04711	34593	22561

Sistematiik rnekleme

- Evrendeki kiřileri listesi
- Seçme birimi
 - Evren büyüklüğü/örnek büyüklüğü
- **Sorunlar**
 - Evrenin döngü içermesi
 - Evrenin homojen olmaması
 - Dağınık yerleşim

Sistematik Örnekleme

- Örnek:

- 80 hasta dosyasından 10 hasta belirlenecek
- $80/10=8$ hastadan biri alınır
- İlk kişiyi rastgele belirle
- 2-10-18-26-.....

Tabakalı Örnekleme

- Evren belirli bir özellik yönünden homojen değilse, örneklemede temsiliyeti sağlamak için o özellik yönünden tabakalanır
 - Yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb
- Her tabakanın büyüklüğüne göre tabakadan örnek seçimi
 - Basit rastgele
 - Sistematik

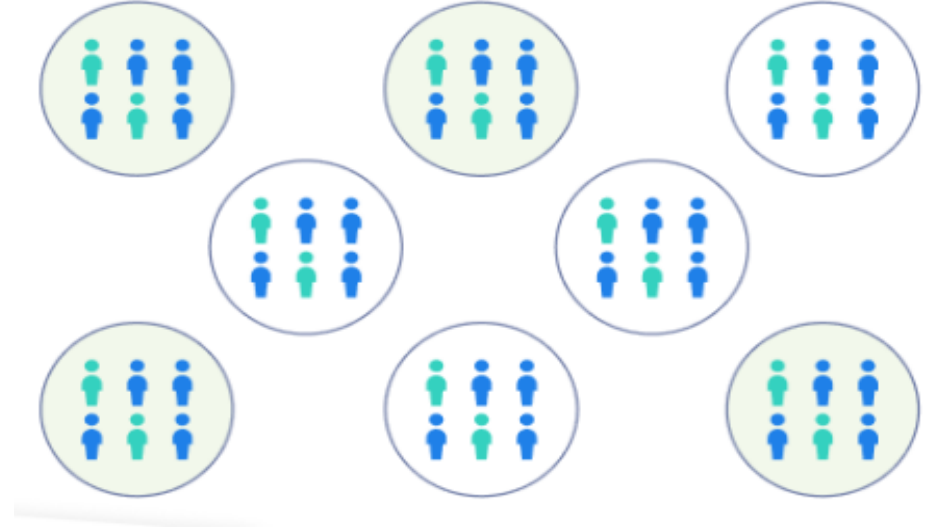
Tabakalı Örnekleme

- 530 kişilik evrenden, eğitim durumları ile orantılı olacak şekilde 80 kişi seçilecek

Eğitim	Kişi Sayısı	Tabaka Ağırlığı	Örnek büyüklüğü
Okur-yazar değil	20	$20/530=0.037$	$0.037 \times 80=3$
Okur-yazar	30	$30/530=0.056$	$0.056 \times 80=4$
İlköğretim	80	$80/530=0.15$	$0.15 \times 80=12$
Lise	150	$150/530=0.28$	$0.28 \times 80=23$
Üniversite	250	$250/530=0.47$	$0.47 \times 80=38$
Toplam	530		80

Küme Örnekleme

- Bireyler değil gruplar örnek olarak belirlenir
- Mahalle, köy, sınıf vb
- Kümeler basit rastgele veya sistematik örnekleme ile belirlenebilir
- Kümeler birbirlerine göre homojen, kendi içinde heterojen olmalı
- Örnekleme hatası yüksek
 - Desen etkisi

Çok Aşamalı Örneklem

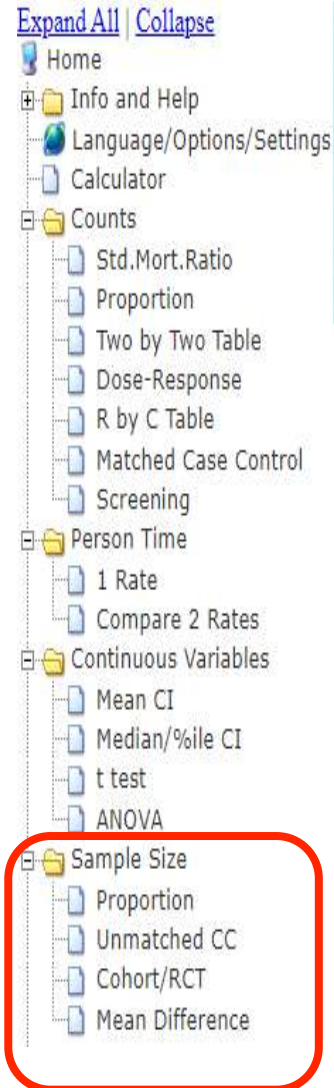
- Birden çok aşama ya da
- Birden çok örneklem seçim yönteminin kullanıldığı örneklem

Örneklem Büyüklüğü Hesabı

- Çalışmanın tipi
- Çalışmanın amacı
- Verinin türü
- İstenilen güç
- Belirlenen Tip-1 hata düzeyi
- Etki büyüklüğü
 - Klinik olarak anlamlı kabul edilebilecek en küçük fark
- Testin yönü
 - Sağlık araştırmaları genel olarak iki yönlü

Programlar

- **OpenEpi**
- **GPower**
- **SampSize**
- **SAS**

Open Source Epidemiologic Statistics for Public Health

Now in English, French, Spanish, Italian, and Portuguese

Version 3.01 Updated 2013/04/06 *Try it in a Smartphone browser!*

OpenEpi provides statistics for counts and measurements in descriptive and analytic studies, stratified analysis with exact confidence limits, matched pair and person-time analysis, sample size and power calculations, random numbers, sensitivity, specificity and other evaluation statistics, R x C tables, chi-square for dose-response, and links to other useful sites.

OpenEpi is free and **open source** software for epidemiologic statistics. It can be run from a web server or downloaded and run without a web connection. A server is not required. The programs are written in JavaScript and HTML, and should be compatible with recent Linux, Mac, and PC browsers, regardless of operating system. (If you are seeing this, your browser settings are allowing JavaScript.) The programs can be run in the browsers of many iPhone and Android cellphones

Test results are provided for each module so that you can judge reliability, although it is always a good idea to check important results with software from more than one source. Links to hundreds of Internet calculators are provided.

The programs have an open source license and can be downloaded, distributed, or translated. Some of the components from other sources have licensing statements in the source code files. Licenses referred to are available in full text at OpenSource.org/licenses. OpenEpi development was supported in part by a grant from the [Bill and Melinda Gates Foundation](#) to Emory University, [Rollins School of Public Health](#).

Örnek-Kesitsel Araştırma

- İzmir Bornova'da DM prevalansı belirlenmek isteniyor
 - Bornova nüfus=452 867
 - DM prevalansı=%20
 - Hata payı=%4

[Expand All](#) | [Collapse](#)

- Home
- Info and Help
- Language/Options/Settings
- Calculator
- Counts
 - Std.Mort.Ratio
 - Proportion
 - Two by Two Table
 - Dose-Response
 - R by C Table
 - Matched Case Control
 - Screening
- Person Time
 - 1 Rate
 - Compare 2 Rates
- Continuous Variables
 - Mean CI
 - Median/%ile CI
 - t test
 - ANOVA
 - Sample Size**
 - Proportion
 - Unmatched CC
 - Cohort/RCT
 - Mean Difference
- Power
- Random numbers
- Searches
 - Google--Internet
 - PubMed--MEDLARS

Start Enter Results Examples Help

Start Enter Results Examples Help

Sample Size for Frequency in a Population

Population size(for finite population correction factor or fpc)(N): 452867
Hypothesized % frequency of outcome factor in the population (p): 20%+/-4
Confidence limits as % of 100(absolute +/- %)(d): 4%
Design effect (for cluster surveys-DEFF): 1

Sample Size(n) for Various Confidence Levels

Confidence Level(%)	Sample Size
95%	384
80%	165
90%	271
97%	471
99%	663
99.9%	1081
99.99%	1510

Equation

Sample size $n = [DEFF * Np(1-p)] / [(d^2 / Z^2_{1-\alpha/2} * (N-1) + p*(1-p)]$

Results from OpenEpi, Version 3, open source calculator--SSPropor
Print from the browser with ctrl-P
or select text to copy and paste to other programs.

Örnek-Vaka Kontrol Araştırması

- COVID-19 tanısıyla yatışı yapılan hastalarda kardiyak komplikasyon gelişimi için risk faktörlerinin belirleme
- Temel bağımsız değişken sigara kullanma
 - Kardiyak komplikasyon gelişenlerde sigara kullanımı %10
 - Kardiyak komplikasyon gelişmeyenlerde sigara kullanımı %6
- %95 güven düzeyi ve %80 güç
- Örnek büyüklüğü?

[Expand All](#) | [Collapse](#)

- Home
- Info and Help
- Language/Options/Settings
- Calculator
- Counts
 - Std.Mort.Ratio
 - Proportion
 - Two by Two Table
 - Dose-Response
 - R by C Table
 - Matched Case Control
 - Screening
- Person Time
 - 1 Rate
 - Compare 2 Rates
- Continuous Variables
 - Mean CI
 - Median/%ile CI
 - t test
 - ANOVA
- Sample Size
 - Proportion
 - Unmatched CC**
 - Contort/KCI
 - Mean Difference
- Power
- Random numbers
- Searches
 - Google--Internet
 - PubMed--MEDLARS

Sample Size for Unmatched Case Control Study

Sample Size for Unmatched Case-Control Study

For:

Two-sided confidence level(1-alpha)	95
Power(% chance of detecting)	80
Ratio of Controls to Cases	1
Hypothetical proportion of controls with exposure	6
Hypothetical proportion of cases with exposure:	10
Least extreme Odds Ratio to be detected:	1.74

	Kelsey	Fleiss	Fleiss with CC
Sample Size - Cases	724	723	772
Sample Size - Controls	724	723	772
Total sample size:	1448	1446	1544

Örnek-RKÇ

- Sepsis hastalarında steroid tedavisinin etkinliğini belirlemek
 - Steroid tedavisi alanlarda mortalite %12
 - Kontrol grubunda %20
- %80 güç, %95 güven düzeyi
- Örneklem büyüklüğü?

[Expand All](#) | [Collapse](#)

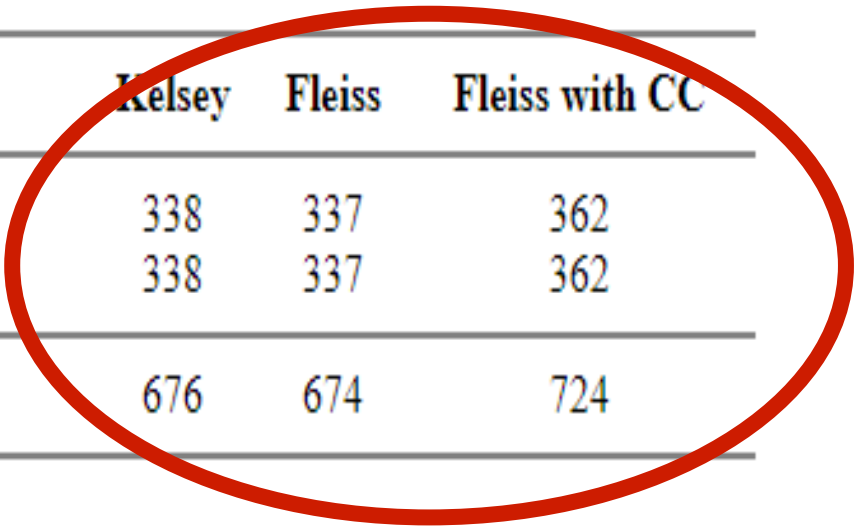
- Home
- Info and Help
 - Language/Options/Settings
 - Calculator
- Counts
 - Std.Mort.Ratio
 - Proportion
 - Two by Two Table
 - Dose-Response
 - R by C Table
 - Matched Case Control
 - Screening
- Person Time
 - 1 Rate
 - Compare 2 Rates
- Continuous Variables
 - Mean CI
 - Median/%ile CI
 - t test
 - ANOVA
- Sample Size
- Power
 - Unmatched CC
 - Cohort
 - Clinical Trial
 - X-Sectional
 - Mean Difference
- Random numbers
- Searches
 - Google--Internet
 - PubMed--MEDLARS

Sample Size: X-Sectional, Cohort, & Randomized

Sample Size: X-Sectional, Cohort, & Randomized Clinical Trials

Two-sided significance level(1-alpha):	95
Power(1-beta, % chance of detecting):	80
Ratio of sample size, Unexposed/Exposed:	1
Percent of Unexposed with Outcome:	20
Percent of Exposed with Outcome:	12
Odds Ratio:	0.55
Risk/Prevalence Ratio:	0.6
Risk/Prevalence difference:	-8

	Kelsey	Fleiss	Fleiss with CC
Sample Size - Exposed	338	337	362
Sample Size-Nonexposed	338	337	362
Total sample size:	676	674	724

Örnek-RKÇ

- Anemik 18-50 yaş arası kadınlarda oral ve iv demir preparatlarının 6. ayda etkinliği karşılaştırma
 - Oral demir ile $Hb=10.8\pm1.5$
 - IV demir ile $Hb=13.5\pm1.8$
- %80 güç, %95 güven düzeyi
- Örneklem büyüklüğü?

[Expand All](#) | [Collapse](#)

- Home
- Info and Help
- Language/Options/Settings
- Calculator
- Counts
 - Std.Mort.Ratio
 - Proportion
 - Two by Two Table
 - Dose-Response
 - R by C Table
 - Matched Case Control
 - Screening
- Person Time
 - 1 Rate
 - Compare 2 Rates
- Continuous Variables
 - Mean CI
 - Median/%ile CI
 - t test
 - ANOVA
- Sample Size
 - Proportion
 - Unmatched CC
 - Unmatched CC
 - Mean Difference**
- Unmatched CC
- Cohort
- Clinical Trial
- X-Sectional
- Mean Difference
- Random numbers

Start Enter Results Examples Help

Clear Calculate

Sample Size For Comparing Two Means

Input Data

Confidence Interval (2-sided)	95%
Power	80%
Ratio of sample size (Group 2/Group 1)	1

	Group 1	Group 2	Difference*
Mean	10.8	13.5	-2.7
Standard deviation	1.5	1.8	
Variance	2.25	3.24	

Sample size of Group 1	6
Sample size of Group 2	6
Total sample size	12

*Difference between the means

Güç Analizi

- Belirli bir büyüklükteki etkiyi saptayacak örnek büyüklüğünün belirlenmesi
- Var olan istatistiksel önemli sonucu ortaya çıkarma yeteneği
- Araştırmanın planlama aşamasında!!

Örnek-Kohort Çalışma

- 3. basamak bir hastanede KİKDE tanılı olgularda immunsupresyonun antimikrobiyal tedavinin 72. saatinde klinik başarı üzerine etkisi
- İmmunsupresif birey= 41
 - 25 kişide klinik başarı (%61)
- İmmunsupresif olmayan birey= 152 kişi
 - 122 kişide klinik başarı (%80)

[Expand All](#) | [Collapse](#)

- Home
- Info and Help
 - Language/Options/Settings
 - Calculator
- Counts
 - Std.Mort.Ratio
 - Proportion
 - Two by Two Table
 - Dose-Response
 - R by C Table
 - Matched Case Control
 - Screening
- Person Time
 - 1 Rate
 - Compare 2 Rates
- Continuous Variables
 - Mean CI
 - Median/%ile CI
 - t test
 - ANOVA
- Sample Size
- Power
 - Unmatched Cohort
 - Cohort**
 - Matched Cohort
 - X-Sectional
 - Mean Difference
- Searches
 - Google--Internet
 - PubMed--MEDLARS

Start	Enter	Results	Examples	Help

Start	Enter	Results	Examples	Help

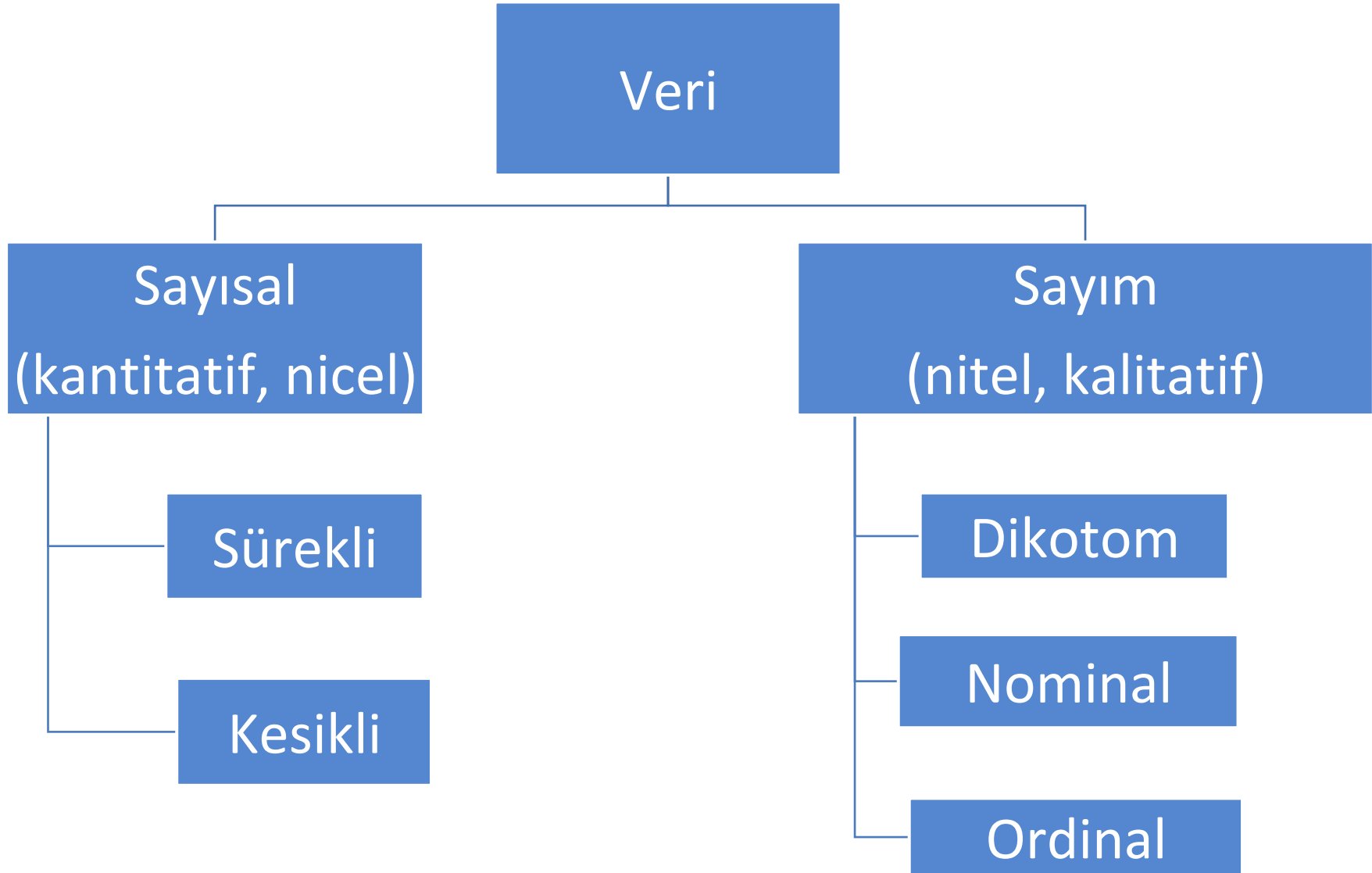
Power for Cohort Studies

	Input Data
Two-sided confidence interval (%)	95
Number of exposed	41
Risk of disease among exposed (%)	61
Number of non-exposed	152
Risk of disease among non-exposed (%)	80
Risk ratio detected	0.76

Power based on:

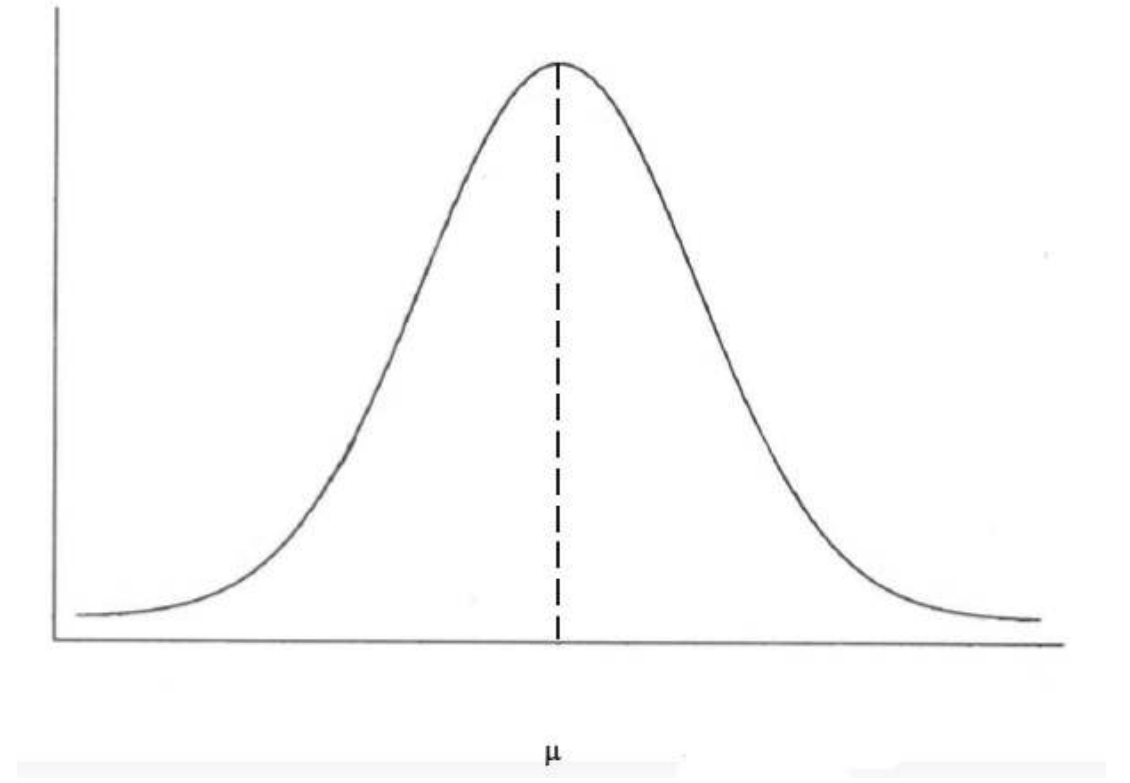
Normal approximation	71.78%
Normal approximation with continuity correction	63.97%

Results from OpenEpi, Version 3, open source calculator--PowerCoho.
Print from the browser with ctrl-P
or select text to copy and paste to other programs.

Normal Dağılım

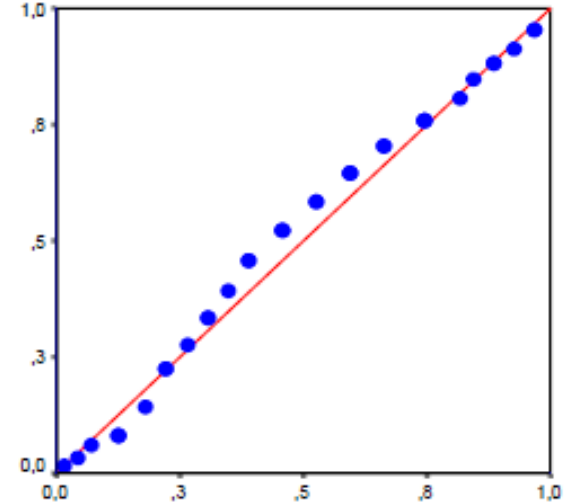
- Ölçümle belirlenen sürekli değişkenlerin dağılımıdır
- Çan eğrisine benzer
- Dağılım ortalamaya göre simetriktir
- Eğri altındaki bölgede
- $\text{Ort} \pm 1 \text{ SS}$ grubun %68.7'si
- $\text{Ort} \pm 2 \text{ SS}$ grubun %95.4'ü
- $\text{Ort} \pm 3 \text{ SS}$ grubun %99.7'sini kapsar

Ortalama \approx Ortanca \approx Mod

Normal Dağılım Kriterleri

- Ortalama \approx Ortanca \approx Mod
- Çarpıklık (skewness)/Basıklık (curtosis) değerleri
- Histogram
- Q-Q Plot
- Kolmogorow-Smirnov veya Shapiro – Wilk testi
 - $p > 0.05$
- Varyasyon katsayısı
 - SS/Ort

Veri Toplama Yöntemleri

İstatistiksel Anlamlılık Testleri

- İki grup veya iki değişken arasında gözlenen bir fark/ilişki rastlantısal mıdır, gerçek midir ?
- **H₀**= Farksızlık hipotezi
- **H₁**= Alternatif hipotez
- Tek yönlü hipotez: Karbapenem tedavisi alan febril nötropeni olgularında mortalite seftazidim/avibaktam alanlara göre daha düşüktür
- Çift yönlü hipotez: Karbapenem tedavisi alan febril nötropeni olgularında mortalite hızı seftazidim/avibaktam alanlardan farklıdır

Hipotezler

H_0 = Farksızlık hipotezi

H_1 = Alternatif hipotez

Tek yönlü

Çift yönlü

p değeri
Şansa bağlı hata
Örneklem
büyüklüğü!!

Testin anlamlılık
düzeyi

H_0 Doğru

H_0 Yanlış

H_0 Red

H_0 Kabul

Tip 1 hata α	gerçek pozitif $1 - \beta$
gerçek negatif $1 - \alpha$	Tip II hata β

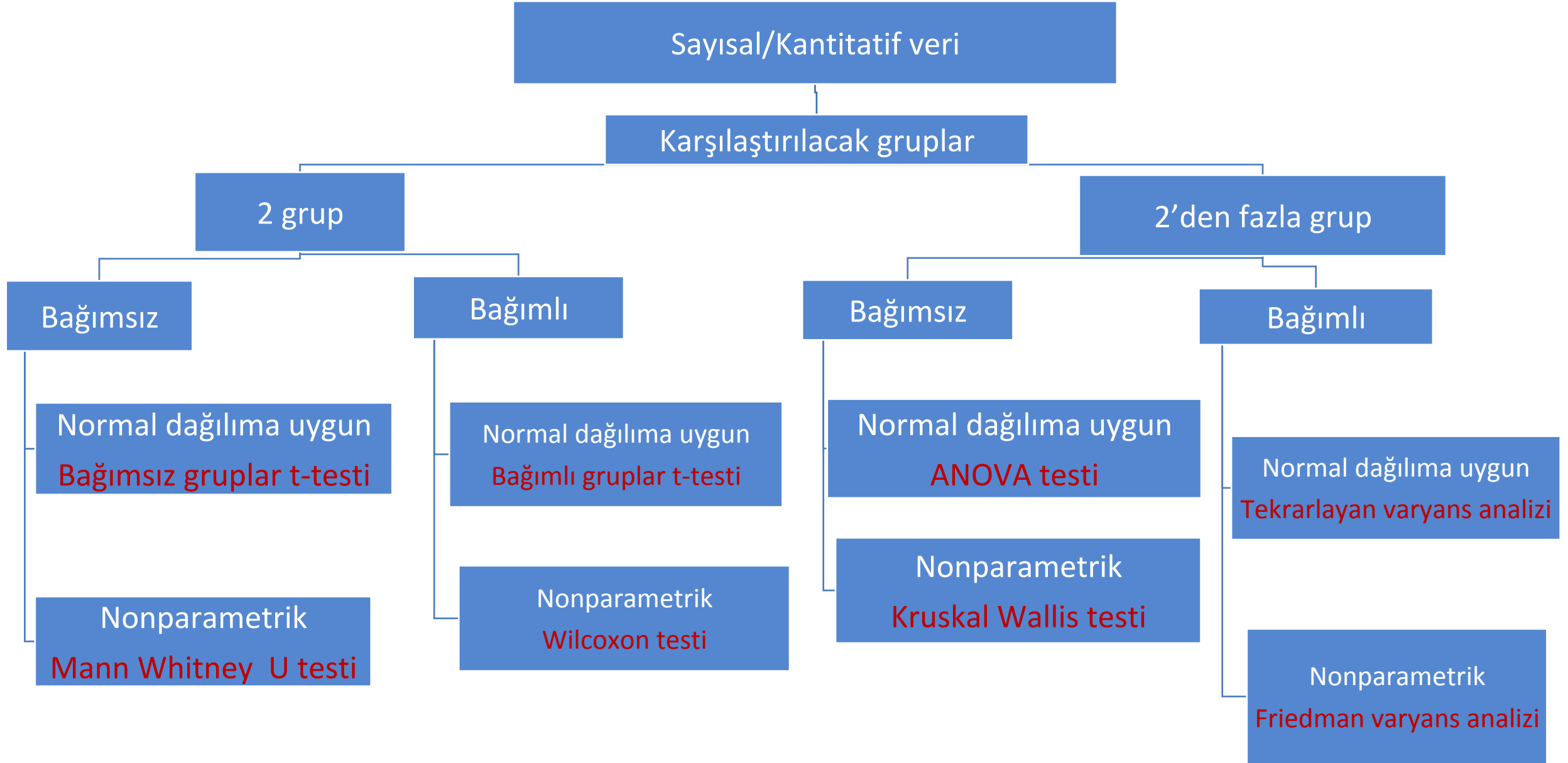
Güç
Anlamlı farkı
bulma olasılığı

Güven Aralığı

- Belli bir güven derecesinde gerçek değerin bulunduğu aralıktır.
- Çalışmalardan elde edilen tahminler değişkendir, tekrarlandığında aynı sonuçlar elde edilmez.
- İstatistik testin anlamlılığı ve örnek büyüklüğü ile ilgili bilgiyi de verir.
- Geniş GA riskin değişkenliğini ve çalışma grubunun küçük olduğunu gösterir
- %95 GA= Ort \pm 1.96SH

Anlamlılık Testlerinin Seçiminde Önemli Noktalar

- Grup sayısı
- Grupların bağımlılık durumu
 - Bağımlı:
 - Aynı kişilerin farklı zamanlarda birden fazla ölçümü
 - Aynı kişilerin/yöntemin farklı kişilerce ölçümü
 - Bağımsız
- Veri tipi
 - Kalitatif/kantitatif

Kalitatif/Nitel Verileri

- Ki-kare testleri
- Gözlenen ve beklenen değerlerde fark olup olmadığı
 - Dört gözlü düzende
 - Eğitimde ki-kare
 - Çok gözlü düzende
 - Mc-Nemar

Kaynakça

- Hayran M, Hayran M. Sağlık Araştırmaları için Temel İstatistik. Ankara, 2018
- Aksakođlu G. Sağlıkta Araştırma ve Çözümleme. İzmir, 2013
- OpenEpi: Open Source Epidemiologic Statistics for Public Health, Version 3.01.